

جامعه‌شناسی (۳)

درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید. (۱ نمره)

- الف) ما درباره دانش عمومی کم‌تر می‌اندیشیم؛ بیشتر از آن استفاده می‌کنیم و در تعامل با یکدیگر آن را به کار می‌بریم.
- ب) علوم اجتماعی با فهم پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آن‌ها، فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می‌آورند.
- ج) جامعه‌شناسی تبیینی که می‌خواست انسان را بر جامعه مسلط کند، او را مغلوب جامعه ساخت.
- د) جامعه‌شناسی تبیینی با تأکید بیش از اندازه بر نظم و ساختارهای اجتماعی و یکسان دانستن نظم اجتماعی و نظم طبیعی، به اخلاق گریزی دچار می‌شود.

۱

راهنمای تصحیح

الف) درست (۰/۲۵) (درس ۱)

ب) نادرست (۰/۲۵) (درس ۲)

ج) درست (۰/۲۵) (درس ۳)

د) نادرست (۰/۲۵) (درس ۴)

پاسخ‌دهی تشریحی

- ب) علوم اجتماعی ظرفیت داوری درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و نقد و اصلاح آن‌ها را دارند. علوم اجتماعی با داوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آن‌ها، فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می‌آورند. فهم پدیده‌های اجتماعی، عامل ایجاد همدلی است، نه موضع‌گیری‌های اجتماعی مناسب.
- د) جامعه‌شناسی تبیینی با تأکید بیش از اندازه بر نظم و ساختارهای اجتماعی و یکسان دانستن نظم اجتماعی و نظم طبیعی، اراده و خلاقیت انسان‌ها را نادیده می‌گیرد. اخلاق‌گریزی نتیجه نادیده‌گرفتن هدف‌داربودن کنش است، نه ارادی‌بودن آن.

عبارت‌ها و کلمه‌های درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. (۱ نمره)

- الف) در جامعه‌شناسی براساس دوری و نزدیکی به (علوم اجتماعی - علوم طبیعی)، رویکردهای مختلفی از جمله جامعه‌شناسی تبیینی، جامعه‌شناسی تفسیری و جامعه‌شناسی انتقادی شکل گرفته است.
- ب) جامعه‌شناسان برای شناسایی (نظم اجتماعی - قواعد اجتماعی) از آن آشنایی‌زدایی می‌کنند و آن را به صورت امری ناآشنا و از دیدگاه فردی غریبه بررسی می‌کنند.
- ج) نظریه‌پردازان کنش اجتماعی، اراده و ارزش را در مفهوم کنش اجتماعی مهم می‌دانند، ولی آن‌ها را برخاسته از (آگاهی - معنا) و تابع آن می‌بینند.
- د) ماکس وبر معتقد بود آن‌چه جامعه‌شناسان از مطالعه پدیده‌ها می‌فهمند، باید با روش (تفسیری - تجربی) اثبات شود وگرنه ارزش علمی ندارد.

راهنمای تصحیح

الف) علوم طبیعی (۰/۲۵) (درس ۲)

ب) نظم اجتماعی (۰/۲۵) (درس ۳)

ج) آگاهی (۰/۲۵) (درس ۴)

د) تجربی (۰/۲۵) (درس ۵)

گزینۀ درست را انتخاب کنید. (۲ نمره)

۳

الف) کدام گزینه در رابطه با «توانایی‌های کسی که دارای دانش علمی است» درست نیست؟

- ۱) آسیب‌ها و اشکالاتی را که به شناخت عمومی راه پیدا کرده باشد، شناسایی می‌کند.
- ۲) قدرت دفاع از حقایق موجود در شناخت عمومی را پیدا می‌کند.
- ۳) به درک عمیقی از شناخت عمومی جهان اجتماعی خود می‌رسد.
- ۴) دانش عمومی را در اختیار افراد جامعه قرار داده و آن را غنی می‌سازد.

ب) گروهی که علوم انسانی و علوم اجتماعی را دارای موضوعات متفاوتی می‌دانند:

- ۱) روش علوم انسانی را همچون رشته‌های دانشگاهی محسوب می‌کنند و مطالعات فرهنگی را از نوع روش‌های غیرتجربی می‌دانند.
- ۲) روش علوم اجتماعی را روش علوم طبیعی یعنی روش تجربی می‌دانند و موضوعات آن را مستقل از علوم انسانی می‌دانند.
- ۳) معتقدند علوم انسانی از فعالیت‌های غیرطبیعی انسان‌ها بحث نمی‌کنند و علوم مربوط به آن‌ها علم تجربی است.
- ۴) وجود انسان را به ابعاد اجتماعی‌اش تقلیل نمی‌دهند و کنش‌های انسان را به کنش‌های اجتماعی او فرو نمی‌کاهند.

ج) گزینه درست در مورد نسبت نظم اجتماعی و قواعد اجتماعی کدام است؟

- ۱) قواعد اجتماعی در نتیجه نظم اجتماعی ایجاد می‌شوند.
- ۲) نظم اجتماعی در نتیجه قواعد اجتماعی برقرار می‌شود.
- ۳) قواعد اجتماعی، مؤخر از نظم اجتماعی ایجاد می‌شوند.
- ۴) نظم اجتماعی، ایجادکننده قواعد اجتماعی است.

د) ویژگی‌های زیر به ترتیب مربوط به کدام نوع دانش یا رویکرد است؟

- دانشی محلی، اینجایی و اکنونی است.
- دانشی جهان‌شمول است و قوانین همه‌جایی و همیشگی دارد.
- از روش‌های کمی برای مطالعه پدیده‌های اجتماعی استفاده می‌کند.

- ۱) دانش عمومی - دانش علمی - رویکرد تفسیری
- ۲) دانش تفسیری - دانش تبیینی - رویکرد تبیینی
- ۳) دانش تبیینی - دانش تفسیری - رویکرد تفسیری
- ۴) دانش علمی - دانش عمومی - رویکرد تبیینی

راهنمای تصحیح

الف) گزینه «۴» (۰/۵) (درس ۱)

ب) گزینه «۴» (۰/۵) (درس ۲)

ج) گزینه «۲» (۰/۵) (درس ۳)

د) گزینه «۲» (۰/۵) (درس ۵)

پاسخ‌دهی تشریحی

الف) کسی که دانش علمی دارد، به درک عمیقی از دانش عمومی جهان اجتماعی خود می‌رسد؛ آسیب‌ها و اشکالاتی را که به دانش عمومی راه پیدا کرده‌اند شناسایی می‌کند و قدرت پیدا می‌کند که از حقایق موجود در دانش عمومی دفاع کند.

ب) از منظر کتاب درسی، علوم انسانی و علوم اجتماعی موضوعات متفاوتی دارند؛ این نگاه وجود انسان را به ابعاد اجتماعی‌اش تقلیل نمی‌دهد و کنش‌های انسان را به کنش‌های اجتماعی او فرو نمی‌کاهد.

ج) نظم اجتماعی، مرحله بعد از پذیرش قواعد اجتماعی توسط ما انسان‌ها است و در نتیجه آن ایجاد می‌شود.

د) دانش تفسیری، دانشی محلی، اینجایی و اکنونی است. دانش تبیینی، دانشی جهان‌شمول است و قوانین همه‌جایی و همیشگی دارد. رویکرد تبیینی از روش‌های کمی برای مطالعه پدیده‌های اجتماعی استفاده می‌کند.

هر یک از عبارت‌های ستون سمت راست با کدام یک از مفاهیم در ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (۱ نمره)

عبارت‌ها	مفاهیم
الف) نظریات متفاوت درباره پدیده‌های اجتماعی	۱- پیدایش معانی گوناگون و پدیدآمدن خرده‌فرهنگ‌های مختلف
ب) خلاق و فعال بودن کنشگران	۲- دغدغه‌نداشتن جامعه‌شناسی برای نزدیک شدن به علوم طبیعی
ج) پیچیدگی کنش‌های انسانی	۳- پیچیدگی پدیده‌های اجتماعی و دشواری فهم آن‌ها
د) غلبه رویکرد تفسیری در جامعه‌شناسی	۴- ضرورت استفاده از روش‌های کیفی در جامعه‌شناسی

راهنمای تصحیح «الف» ۳ (۰/۲۵)

ب) ۱ (۰/۲۵)

ج) ۴ (۰/۲۵)

د) ۲ (۰/۲۵) (درس ۵)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

الف) وجود نظریات متفاوت درباره پدیده‌های اجتماعی نشانه پیچیدگی و عمق پدیده‌های اجتماعی و دشواری فهم آن‌هاست.

ب) کنشگران فردی و جمعی، هم در معانی ذهنی و هم در معانی فرهنگی، فعال و خلاق‌اند. همین فعالیت و خلاقیت کنشگران موجب پیدایش معانی گوناگون و در نتیجه آن، پدیدآمدن خرده‌فرهنگ‌ها و گروه‌های مختلف درون هر جهان اجتماعی می‌شود.

ج) تنوع و تکثر معانی، موجب پیچیدگی کنش‌های انسانی و دشواری فهمیدن معانی آن‌ها می‌شود. بنابراین، برای فهم کنش انسان‌ها باید به سراغ روش‌هایی رفت که این تنوع‌ها و تفاوت‌ها را در نظر می‌گیرند. این روش‌ها در مقابل «روش‌های کمتی» قرار می‌گیرند که در جامعه‌شناسی تبیینی به کار می‌روند و به نام «روش‌های کیفی» شناخته می‌شوند.

د) با غلبه رویکرد تفسیری، این بار تبیین در حاشیه تفسیر قرار می‌گیرد، علوم انسانی و اجتماعی دیگر دغدغه نزدیک شدن به علوم طبیعی را ندارند و تفسیر به عنوان روش مستقل و ویژه علوم انسانی و اجتماعی به رسمیت شناخته می‌شود.

جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب کامل کنید. (۳ نمره)

- الف) علوم انسانی و اجتماعی بومی باید به زبان و منطق جهان‌شمول سخن بگویند و در گشودن مرزهای دانش به روی جهانیان مشارکت داشته باشد.
- ب) علوم انسانی از فعالیت‌های انسان‌ها بحث نمی‌کند؛ زیرا این فعالیت‌ها، کنش نیستند.
- ج) علوم اجتماعی درباره فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آن‌ها کمک می‌کنند که از به شیوه صحیح استفاده کنند.
- د) ما در جهان اجتماعی با افراد آگاه سروکار داریم و لازم است با توجه به تفسیر آن‌ها از خودشان، به کنش‌های آن‌ها دست پیدا کنیم.
- ه) اگر محقق بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص، مانند یک فرد، یک نهاد اجتماعی یا یک فرهنگ، را مطالعه کند و عمق پنهان و منحصر به فرد بودن آن را نشان دهد، از روش استفاده می‌کند.
- و) ماکس وبر تفهم را روش مستقلی برای علوم انسانی نمی‌دانست، بلکه آن را مقدمه و پیش‌نیازی برای می‌انگاشت.

راهنمای تصحیح

الف) علمی (۰/۵) (درس ۱)

ب) غیرارادی (یا طبیعی) (۰/۵) (درس ۲)

ج) طبیعت (یا علوم طبیعی) (۰/۵) (درس ۳)

د) فهم همدلانه (۰/۵) (درس ۴)

ه) مطالعه موردی (۰/۵) (درس ۵)

و) روش علمی (یا روش تجربی) (۰/۵) (درس ۵)

به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید. (۳ نمره)

- الف) در یک جهان اجتماعی، رهاکردن بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخشی دیگر، چه نتیجه‌ای دارد؟
 ب) چرا برخی از علوم انسانی در زمره علوم اجتماعی قرار نمی‌گیرند؟
 ج) منظور از پویابودن بخش‌های مختلف نظام اجتماعی چیست؟
 د) چرا کنش‌های انسان را نمی‌توان صرفاً با روش‌های تجربی تحلیل کرد؟
 ه) مسئله معنا در مورد کدام پدیده‌ها مطرح است؟
 و) چرا برخی رویکردها از پدیده‌های انسانی و اجتماعی هویت‌زدایی می‌کنند؟

راهنمای تصحیح

- الف) حل تعارض میان دانش علمی و عمومی (۰/۵) (درس ۱)
 ب) زیرا علوم انسانی عام‌تر از علوم اجتماعی است. (یا زیرا علوم اجتماعی بخشی از علوم انسانی است). (۰/۵) (درس ۲)
 ج) یعنی بخش‌های مختلف آن بر یکدیگر اثر می‌گذارند (۰/۲۵) و از یکدیگر اثر می‌پذیرند. (۰/۲۵) (درس ۳)
 د) زیرا روش تجربی توان فهم معانی کنش انسان‌ها را ندارد. (یا زیرا انسان‌ها برخلاف پدیده‌های طبیعی، آگاهانه عمل می‌کنند و عملشان معنادار است). (۰/۵) (درس ۴)
 ه) پدیده‌های اجتماعی (یا کل زندگی انسان) (۰/۵) (درس ۵)
 و) برای دستیابی به پاسخ‌های ساده و کاملاً قابل پیش‌بینی (۰/۲۵) درباره چرایی وقوع پدیده‌های اجتماعی (۰/۲۵) (درس ۵)

۷

علت هر یک از عبارتهای زیر را بنویسید. (۱ نمره)

- الف) اهمیت بیشتر علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی
ب) پیچیده بودن پیش‌بینی در علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی

راهنمای تصحیح

- الف) علوم اجتماعی درباره فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند. (یا علوم اجتماعی به انسان‌ها کمک می‌کنند که از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند). (۵/۰)
ب) آگاهانه و ارادی بودن کنش‌های اجتماعی (۵/۰) (درس ۲)

هر یک از موارد زیر مربوط به کدام رویکرد جامعه‌شناسی است؟ (۱ نمره)

- الف) کنشگران براساس معنایی که در ذهن دارند دست به عمل می‌زنند.
ب) بیشتر مطالعات به توصیف خصوصیات و رفتارهای قابل مشاهده ما محدود می‌شوند.

راهنمای تصحیح >>

الف) تفسیری (۵/۰)

ب) تبیینی (۵/۰) (درس ۵)

«در رویکرد تبیینی روش مطالعه جامعه و طبیعت یکسان انگاشته می‌شود؛ یعنی روش مطالعه جامعه همان روشی است که در مطالعه طبیعت به کار گرفته می‌شود. همان‌طور که علوم طبیعی با شناخت نظم موجود در طبیعت، امکان پیش‌بینی، پیشگیری و کنترل طبیعت را برای انسان‌ها فراهم می‌کند، جامعه‌شناسی نیز به انسان‌ها قدرت پیش‌بینی، پیشگیری و کنترل جامعه را می‌دهد. لذا در این رویکرد، هدف جامعه‌شناسی نیز همانند هدف علوم طبیعی است.»

الف) جامعه‌شناسی تبیینی با شناخت چه چیزی، امکان پیش‌بینی و کنترل را به دست می‌آورد؟

ب) چرا جامعه‌شناسی تبیینی روش مطالعه جامعه و طبیعت را یکسان می‌داند؟

راهنمای تصحیح >> الف) با شناخت نظم اجتماعی (۰/۵)

ب) در رویکرد تبیینی، پدیده‌های اجتماعی مانند پدیده‌های طبیعی (۰/۲۵) و جامعه همانند طبیعت در نظر

گرفته می‌شوند. (۰/۲۵) (درس ۳)

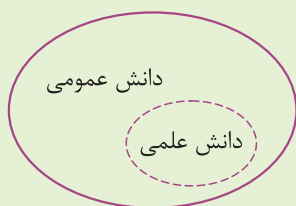
پاسخ خیلی تشریحی ✓

به سؤال‌های زیر پاسخ کامل دهید. (۶ نمره)

۱۰

- الف) چرا دانش عمومی برای زندگی اجتماعی مانند هوا برای زندگی انسان است؟ توضیح دهید.
ب) در تصویر مقابل، رابطه دانش عمومی و دانش علمی را مشاهده می‌کنید. اهمیت دانش عمومی را شرح دهید.

- ج) شناخت قواعد زندگی در اجتماعات چه پیامدهایی به دنبال دارد؟
د) اگر جامعه را همچون طبیعت تصور کنیم و آن را دستاوردی انسانی ندانیم، چه پیامدهایی حاصل می‌شود؟
ه) ارتباط بین زندگی اجتماعی انسان و نظم اجتماعی را شرح دهید.
و) قوم‌نگاری چه نوع روش پژوهشی است؟ توضیح دهید.

راهنمای تصحیح

الف) انسان همواره از هوا استفاده می‌کند، اما اغلب متوجه آن نیست و از اهمیت آن غافل است. (۵/۵) او هنگامی متوجه وجود هوا می‌شود که تغییری در آن رخ دهد و تنفس را با مشکل مواجه نماید. (۵/۵) (درس ۱)

ب) همه دانش‌ها، دانش حاصل از زندگی (دانش عمومی) هستند (۵/۵) و دانش عمومی پایه و اساس هرگونه دانشی از جمله دانش تجربی است. (۵/۵) (درس ۱)

ج) ما هم از فرصت‌های آن بهره‌مند می‌شویم (۵/۵) و هم از آسیب‌های احتمالی زندگی در اجتماعات مختلف در امان می‌مانیم. (۵/۵) (درس ۲)

د) در آن صورت، ما فقط می‌توانیم از دانش‌های ابزاری خود استفاده کنیم و جامعه و پدیده‌های اجتماعی را بشناسیم (۵/۵)، اما قادر نخواهیم بود تغییری بنیادین در جامعه به وجود آوریم. (۵/۵) (یا نظم اجتماعی بیرون و مستقل از ما خواهد بود (۵/۵) و فقط باید خود را با آن تطبیق دهیم و سازگار کنیم. (۵/۵) (درس ۳)

ه) زندگی اجتماعی انسان و نظم، همزاد یکدیگرند (۵/۲۵)، اما انسان‌ها صرفاً مجریان نظم نیستند (۵/۲۵)، بلکه قادرند با توجه به آرمان‌ها و ارزش‌های خود، نظم اجتماعی را تغییر دهند (۵/۲۵) و از مشکلات احتمالی ساختارهای اجتماعی بکاهند. (۵/۲۵) (درس ۴)

و) در این روش، پژوهشگر برای مدتی با قومی که قصد تحقیق درباره آن‌ها را دارد، زندگی می‌کند (۵/۲۵)، خود را در شرایط فرهنگی آن قوم قرار می‌دهد (۵/۲۵) و کنش‌هایشان را تجربه می‌کند (۵/۲۵) تا آن‌ها را بهتر بشناسد. (۵/۲۵) (درس ۵)